

„DEVA DE-A LUNGUL SECOLELOR”

Deva, cu împrejurimile sale, a fost de-a lungul veacurilor un important centru politic-administrativ și economic, a cărui prezență în istorie este semnalată prin urmele arheologice și materialele păstrate până astăzi pe vatra orașului. Toate aceste mărturii dovedesc că pe aceste locuri s-a scris o pagină glorioasă din istoria poporului român.

Această idee se desprinde din expoziția „Deva de-a lungul secolelor”, deschisă în sălile muzeului, sub auspiciile Muzeului Județean și Filialei Județene a Arhivelor Statului. Materialele arheologice și arhivistice expuse înfățișează sintetic o istorie milenară, din care șapte secole sînt atestate documentar.

Anul 1268 reprezintă momentul intrării Devei în istorie; vatra orașului are însă o origine mai veche. Prima sală a expoziției confirmă cu certitudine faptul că Dealul Cetății, împreună cu localitatea Deva, posedă la tot pasul bogate și variate mărturii și urme de viață umană. Vitrina care deschide vizitatorului înțila filă din cartea de istorie a orașului Deva cuprinde topoarele de piatră sfleuită precum și răzuitoarele și lamele de silix, ce întăresc ideea existenței vieții omenești pe aceste meleaguri în jurul anilor 3200 î.e.n. Epoca bronzului este prezentată prin ceramică, arme, unelte și poadoabe rezultate din săpăturile arheologice.

Ceramica și uneltele expuse în vitrina următoare atestă faptul că Dealul Cetății a fost în epocile următoare un centru locuit de daci, iar recentele descoperiri datate din epoca stăpînirii romane în Dacia pledează pentru existența unei așezări de tip rural. Tot în prima sală se poate urmări continuarea vieții economice și spirituale pe teritoriul Devei și după anul 271. Este expus un bogat material ceramic prefeudal din sec. VIII-XI, și o vatră de foc. Monumentul funerar, descoperit recent, care înfățișează pe zeul Eros, și o hartă arheologică a municipiului Deva, închid această sală.

Cea mai veche știre scrisă privind prezența localității și a cetății Deva în istorie datează de la mijlocul secolului al XIII-lea, mai precis din anul 1269. De la această dată destinul acestor locuri va fi strîns legat de cel al Transilvaniei.

Cea de-a doua sală, care prezintă orașul Deva și împrejurimile sale în timpul orînduirii feudale, începe cu actul de la 1269, care este încadrat de alte două documente, pentru prima dată expuse. Primul act este emis la 2 aprilie 1447 și cuprinde un ordin dat capitulului din Alba Iulia pentru a introduce pe Iancu de Hunedoara în proprietatea cetății Deva

și a domeniului ei (inea de ea. Al doilea document, dat la 11 iunie 1454, este o întărire a privilegiului obținut la data amintită mai sus. Tot în această sală se mai găsește o hartă a domeniului Deva de la sfîrșitul secolului al XV-lea; o analiză mai amănunțită a acesteia, pe baza documentelor istorice, dovedește faptul că acest teritoriu era „district militar valah” și că la început a avut unele drepturi, îndatoriri și organizare specifică populației autohtone românești.

Din orice punct te-ai apropia de oraș, de la depărtare, te întâmpină în toată măreția sa multisecularul deal al Devei. În expoziție, o serie de documente și stampe pe sînt expuse pentru a exemplifica istoria acestei mărturii la veacurilor trecute. Se poate consulta un plan al fortificațiilor cetății de la 1751, o stampă a cetății văzută de Visconti în anul 1699 și una de la începutul secolului al XVIII-lea.

O serie de documente arată existența breslelor: a olarilor, măcelarilor, joșcarilor etc. Bresla cea mai importantă și care a avut o bogată activitate este a cizmarilor și tăbăcarilor, a cărei primă atestare datează de la 7 iunie 1726. În expoziție se găsește statutul, un tabel al membrilor, precum și sigiliul breslei, de la 1775. Dintre obiectele mai importante amintim scaunul de lucru și uneltele unui atelier de pielărie.

În sala a treia a expoziției, privirea se oprește la documentele închinete evenimentelor de la 1784; este înfățișată aici răscoală lui Horia, Cloșca și Crișan cu implicațiile istorice pentru Deva și împrejurimi.

Anul 1848 este prezentat printr-o serie de documente expuse în original. O stampă înfățișează Deva în timpul revoluției de la 1848—1849. Bine reprezentată în expoziție este și a doua jumătate a secolului trecut; se poate consulta, astfel, o relatare a trecerii lui Alexandru I. Cuza prin Deva, în februarie 1866. Vizitatorul se oprește apoi asupra documentelor în original și a fotocopiilor care relevă activitatea cunoscutului apărător al memorandiștilor, Hossu Longin, unul din fiii Devei. Vizitarea acestei săli se încheie în fața documentelor care arată dezvoltarea culturii și a învățămîntului pe teritoriul Devei. În prim plan se află documentul de la 1881, care comunică alegerea lui George Baritiu ca membru de onoare al Societății de istorie și arheologie din Deva. Alături se află o scrisoare a acestuia, în care comunică societății titlul cărților donate. Prin intermediul Societății de istorie și arheologie, orașul Deva a avut strîns legături cu românii de peste Carpați. Se poate vedea și un dosar cu corespondență dintre Societatea de istorie și Academia Română privind schimburile de publicații. Una din scrisori este semnată de Titu Maiorescu. Expunerea din

această sală întărește convingerea vizitatorului că sfîrșitul secolului al XIX-lea a pregătit terenul prefacerii secolului XX.

În sala mare a muzeului, un document face cunoscut locuitorii Devei care au participat la primul război mondial. Actulul de la 1 Decembrie 1918, și sînt dedicate o serie de documente, local prim detinîndu-l credințianului din 26 noiembrie 1918 din Deva, în care se amintesc numele delegaților din partea P.S.D.-ului care au participat la așădarea de la Alba Iulia.

Orașul de la malul Mureșului constituie o prezență activă și în perioada avîntului revoluționar al luptelor de clasă de după primul război mondial. Este expus un document care atestă preocuparea de organizare a muncitorilor de vremea imediat după constituirea P.C.R. Sînt înfățișate o serie de apeluri adresate muncitorilor din Deva și Simeria pentru ridicarea la luptă. Următoarele documente pun în lumină activitatea altui mare fiu al poporului român, ușcat pe meleagurile Devei, Dr. Petru Groza, eminentul om de stat, patriot și fiu al poporului. Istoriei perioade dintre 23 August 1944 și 6 Martie 1945 și sînt dedicate o serie de acte și documente în original. Se pot vedea în diferite fotografii de epocă marile demonstrații din Deva, în care oamenii muncii cereau instaurarea de organe democratice. Circuitul sălii se încheie cu o nouă serie de documente din viața culturală a orașului. Printre cele mai importante este și fotografia în care sînt înfățișați Mihail Sadoveanu și Bogdan Duică în mijlocul învățătorilor participanți la cursul de perfecționare din 1921 de la Deva.

În ultima sală sînt explicate marile prefaceri ale orașului, în zilele noastre, în toate domeniile vieții materiale și culturale.

Expoziția „Deva de-a lungul secolelor” reprezintă ilustrarea concretă, științific documentată, a dezvoltării unor meleaguri, în care au fost scrise glorioase file din istoria poporului român.

ION PĂTRU ALBU

INAUGURAREA MUZEULUI JUDEȚEAN DE ȘTIINȚE NATURALE DIN P. NEAMȚ

În ziua de 15 noiembrie 1969 a avut loc deschiderea festivă a Muzeului Județean de științe naturale din Piatra Neamț. La festivitate au participat forurile conducătoare de partid și de stat ale județului Neamț, reprezentanți ai Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă — Direcția